

«Οραματίζομαστε το μέλλον μας» και ειδικότερα: «Με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον: Νέες τεχνολογικές εφευρέσεις και προκλήσεις, επιστημονικές ανακαλύψεις, εικονική πραγματικότητα, σχέδια εποίκισμού άλλων πλανητών, επαπειλούμενα οικοσυστήματα. Πώς οραματίζεστε τη ζωή και τον κόσμο μας στις επόμενες δεκαετίες;»

Η ανατολή του 16^{ου} αιώνα και η στερέωση του πνευματικού κινήματος της Αναγέννησης προέταξε τη μεταρσίωση του ανθρώπου από «ον κοινωνικοπολιτικό» σε δυνάμει «ον τέλειον και αψεγάδιαστον». Προάγεται πλέον ο μέχρι τότε δέσμιος λογής εξουσιαστικών οργάνων, το ανδράποδο θρησκευτικών και πολιτικών ταγών, σε αναζητητή της αλήθειας. Γεννιέται ένας στοχαστής που ενσαρκώνει το φιλοπερίεργο και ερευνητικό και κριτικό πνεύμα. Που δεν εφησυχάζει, αλλά είναι εγρήγορος, που απαγκιστρώνεται από τις αλυσίδες του σκοταδισμού. Είναι ο σχεδόν παντογνώστης *Homo Universalis* για κάποιους πρότυπο ζωής και για άλλους υπερανύψωση της ανθρώπινης οντότητας. Σε κάθε περίπτωση, όμως, στους νεότερους χρόνους, όσο κι αν ατόνησε η επιδίωξη ενός τόσο μεγαλεπήβολου στόχου, εδραίωσε μια ολόκληρη φιλοσοφική σκέψη -σε συγκερασμό, βέβαια, με τις επιδράσεις του Διαφωτισμού-, θεμελιωμένη στην αέναη προσπάθεια για επιστημονική πρόοδο, για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, με όρους διευκόλυνσης της καθημερινότητας, αλλά και για επίτευξη της ευτυχίας.

Προοδευτικά, με αλματώδεις, μάλιστα, ρυθμούς, ιδιαίτερος αν μελετηθεί συγκριτικά με την αποτελέματωση του Μεσαίωνα, σημειώνεται η άρδη μεταβολή ενός πλανήτη *en τω γίνεσθαι*. Και φτάνοντας πια στο σήμερα, αντικρίζει κανείς τα απαυγάσματα αυτών των ζυμώσεων. Πρόοδος των θετικών επιστημών, αλλά και φρενήρης ψηφιακός εκσυγχρονισμός -συνακόλουθος της Τεχνολογικής Επανάστασης, που δίχως υπερβολές αποτέλεσε οδοστρωτήρα και σάρωσε την

πρότερη στασιμότητα ή, τέλος πάντων, την «αναπτυξιακή ολιγωρία», άλλαξαν την όψη της πραγματικότητας. Διαμορφώθηκε ένας «θαυμαστός καινούργιος κόσμος», ένα παράλληλο ψηφιακό σύμπαν, που με τις αόρατες οπτικές του ίνες διαπλέκεται με τον κόσμο γύρω μας.

Το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, ο Ηλεκτρονικός Υπολογιστής, το κινητό τηλέφωνο κι όχι μόνο, αναντίλεκτα, συνήργησαν τα μέγιστα στη καθολική μετάγχιση της γνώσης και της πληροφορίας, στον λεγόμενο εκδημοκρατισμό τους, κατέστησαν τον άνθρωπο κοινωνό και συνδιαμορφωτή, τρόπον τινά, των πραγμάτων, από δέκτη τον «πομποποίησαν». Αποτινάχθηκε ο Μεσαίωνας... Κι όμως, η ευδαιμονία συνιστά ακόμα τον πολυπόθητο στόχο, που δεν επήλθε μέχρι τώρα... Οι άνθρωποι είναι σκυθρωποί πάνω από συσκευές, μοναχικοί με τυποποιημένες σχέσεις, εγκλωβισμένοι σε αποπνικτικές πολυκατοικίες, εργαζόμενοι (με δικαιώματα;) και ασφυκτικά ωράρια εργασίας, κι αν αυτά υφίστανται. Με ένα αδιάλειπτο άγχος και ένα αίσθημα κούρασης, των οποίων τάχα διερευνώνται οι γενεσιουργοί αιτίες. Πολυπαραγοντικό ζήτημα θα κραυγάσουν πολλοί. Ταχύτητα και αγωνιώδης μάχη να συμβαδίσεις με τις εξελίξεις -τις κοινωνικές, τις τεχνολογικές- και τις υποχρεώσεις. Σαν να λησμονήσαμε ότι απλώς γίναμε δούλοι του δημιουργήματος...

Η ανθρωπότητα υποτάχθηκε στην παντοδυναμία, τη ματαιοδοξία μάλλον, του ευδαιμονισμού. Εκείνου του υλικού φετιχισμού, στον οποίο η αλλαγή του smartphone συνηγορεί στην προσέγγιση της ευτυχίας. Τι παραλογισμός. Η τεχνολογία, απόσταγμα της ανθρώπινης σοφίας, αντί να την υπηρετεί, σαν κάπως να την υποσκάπτει. Κυρίως, όμως, τη διαφθείρει. Και μπορεί να απελευθερωθήκαμε από τις μεσαιωνικές αγκυλώσεις, να μη δικαζόμαστε από την Ιερά Εξέταση, να μην υπακούμε πειθήνια στον άρχοντα ή δεσπότη, ωστόσο -ναι, στον 21^ο αιώνα- καθοριζόμαστε και ετεροκατευθυνόμαστε από τα τεχνολογικά μας επιτεύγματα. Μια οιονεί προοδευτικότητα, που ξεγέλασε τον άνθρωπο με την αλαζονεία της νοησιαρχικής του υπεροχής και μονομέρειας. Σαν να ξεχάσαμε πως είμαστε υπάρξεις ψυχοσωματικές και πνευματικές, που ονειρευόμαστε, αγαπάμε και ερωτευόμαστε... και εξαντλούμε τις αναζητήσεις μας σε μια ενήδονη σχέση με ηλεκτρονικές συσκευές. Ίσως και να μην απωλέσαμε τόσο τη μνήμη μας, μα, προπάντων, να ιεραρχήσαμε τον πρόσκαιρο και εφήμερο «τεχνολογικό εφοδιασμό» υπεράνω συχνά των ψυχικών αναγκών. Κατά τον Αϊνστάιν, άλλωστε, «έχει καταστεί τρομακτικά προφανές ότι η τεχνολογία μας έχει υπερκεράσει την ανθρωπιά μας». Ψάχνουμε την αληθινή επαφή με τον άλλον, όταν εμμανώς και αυτόβουλα επιδιδύμαστε σε πολύωρη μελέτη του «διαρκώς επικαιροποιούμενου status quo» των κοινωνικών δικτύων.

Τέτοια υποκρισία, βέβαια, δεν είναι προνόμιο μονάχα του σύγχρονου ανθρώπου, αλλά κατά κόρον του Δυτικού Κόσμου. Αυτού που συχνά-πυκνά επαίρεται με μεγαλόστομες διακηρύξεις για τον πολιτισμό του, τον -κατά τ' άλλα- εδραζόμενο στα χριστιανικά ιδεώδη και στα ανθρωπιστικά προτάγματα της ισότητας και της αλληλεγγύης. Κι αυτού που δίχως συστολές κατασκευάζει όπλα διοχετεύοντάς τα στα μεσανατολίτικα παζάρια, ωσάν η γη να είναι αγορά ιδίων συμφερόντων. Που διαγκωνίζεται με τη Ρωσία για το ποιος θα κατισχύσει επίγεια και... επουράνια,

προβαίνοντας στην εκπόνηση σχεδίων για ενδεχόμενο εποίκισμό άλλων πλανητών. Λογικό και αναγκαίο για αρκετούς επαίοντες. Εξίσου, όμως, κεφαλαιώδης δεν είναι και η πρωτότερη διασφάλιση ενός κόσμου ειρηνικού, δίχως πολεμικές συρράξεις και καταστρατήγηση δικαιωμάτων; Λες και μια «μετακόμιση» ορισμένων στο υπόλοιπο σύμπαν θαυματοουργικά θα απαλύνει όλες τις πληγές της γης, για αυτό και δαπανώνται δισεκατομμύρια, τη στιγμή που ο Τρίτος Κόσμος -και μεγάλο τμήμα του Αναπτυσσόμενου και Αναπτυσσόμενου- στερείται των απαραίτητων τροφίμων, φαρμάκων και ενδυμάτων...

Και εδώ αναφύεται το ερώτημα: «η επιστημονικοτεχνική πρόοδος υπηρετεί τελικά τον άνθρωπο;». Η απάντηση δεν είναι μονοσήμαντη. Θα ήταν αφελές να παραβλέψουμε τη συνδρομή των επιτευγμάτων του «ορθού λόγου» στην ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου και κόπου. Σίγουρα, η υλικοτεχνική ανάπτυξη δεν είναι μόνο η «μητέρα» καταστροφικών όπλων, μα κι εκείνη που εφηύρε την πενικιλίνη, τα εμβόλια και δύναται να επεκτείνει τη δημιουργική της επέμβαση στον βίο με άξονα το αύριο. Ακόμα και η Τεχνητή Νοημοσύνη, που συγκεντρώνει ένθερμους υποστηρικτές και φανατικούς εχθρούς, παρ' ότι δαιμονοποιείται από πολλούς και στοχοποιείται εκ των προτέρων -διότι δεν έχει ακόμα πλήρως τεθεί σε εφαρμογή-, μπορεί να διανοίξει ασύλληπτες δυνατότητες σε πολλά πεδία. I.X. χωρίς οδηγό, μηχανές σε ρόλο γιατρού για αυτόματες διαγνώσεις ασθενειών, ρομπότ που κερδίζουν παγκόσμιους πρωταθλητές σε παιχνίδια, που μετατρέπουν μια εικόνα σε μουσική, που επιδεικνύουν αντανάκλαστικά 250 φορές ταχύτερα από τα ανθρώπινα σε προσομοιώσεις αερομαχιών... αποτελούν ενδεικτικές προκλήσεις του μέλλοντος. Χρειάζεται, όμως, σύνεση, μέτρο και νομικό πλαίσιο, για να είναι διαχειρίσιμη η μαζική δημιουργία μηχανημάτων (robot), των οποίων η ισχύς προβλέπεται τυχόν ανεξέλεγκτη και τιτανώδης. Αυτό, βέβαια, εναπόκειται κατ' εξοχήν στην ευσυνειδησία των επιστημόνων, καθώς χρειάζεται εξ αρχής να θωρακιστεί η «κυριότητα» επί των λογισμικών και όχι η υπέρμετρη αυτο-εξέλιξή τους· το αν θα ανακύψει, δηλαδή, «λειτουργική αναβάθμιση» της καθημερινότητας ή δυστοπία, όμοια με αυτές στις ταινίες επιστημονικής φαντασίας, επαφίεται στην ίδια τη στοχοθεσία του επιτεύγματος. Κι αυτά δεν είναι σκέψεις ενός σκανδαλοθήρα/συνωμοσιολόγου, αφού και διακεκριμένοι επιστήμονες, ενώ εξαίρουν την ενδεχόμενη συνεισφορά του, διατηρούν εκ παραλλήλου, όπως ο Καθηγητής του MIT, κ. Δασκαλάκης, τις επιφυλάξεις τους.

Στο υπάρχον, όμως, κοσμοείδωλο και σε αυτό που επίκειται να κάνει την άφιξη του πού έγκειται η αυτενέργεια του ανθρώπου; Και δυστυχώς, όπως φαίνεται, μετά από την οικουμενική σχεδόν αναγνώριση της αξίας της ελευθερίας, η βαθύτατη έννοια του όρου, που κάποτε διαπότιζε την ψυχή πολλών, έχει χάσει την αίγλη της. Γιατί η ελευθερία κατήντησε να λογίζεται πια μονάχα ως δυνατότητα να μην άγεςαι και φέρεσαι από άλλον άνθρωπο. Και λέω «κατήντησε», επειδή γνήσια «ελευθερία» σημαίνει το δικαίωμα να δρας σε όλα κατά βούληση, αξιοποιώντας το αυτεξούσιο. Μα αυτό συλλήβδην κλυδωνίζεται, αφού διακατεχόμαστε από έναν άκριτο και άκρατο υλισμό, που φυλακίζει τον άνθρωπο στα δεσμά των πραγμάτων. Και είναι κρίμα. Διότι η δουλικότητα αποξενώνει από πρωταρχικά γνωρίσματα της ανθρώπινης οντότητας. Συνεπιφέρει μια, τρόπον τινά, «ηλεκτρονική ιδιωτεία», μια περιχαράκωση

από τον περίγυρο, σηματοδοτεί τον αυτεγκλωβισμό με δέλεαρ δήθεν τη συμπίρευση με τις εξελίξεις. Κι ο μεγαλύτερος κίνδυνος; Να απαξιωθεί σταδιακά το περιβάλλον γύρω μας, να κακοποιηθεί επιπλέον η φύση, «γιατί δε μας χρειάζεται», να επικρατήσουν εικόνες όπως αυτές που φωτογράφησε ο Στ. Σπίλμπεργκ στην τελευταία του ταινία (Ready Player One): απέραντοι σκουπιδότοποι και άνθρωποι με μάσκες που διαβιούν στην ψευδαισθηση μιας καλοπληρωμένης προσομοίωσης βιντεοπαιχνιδιών... Αφθονοί οι καρποί της τεχνολογίας, μα μες στην παραζάλη της γρηγοράδας είναι δύσκολο να αντλήσεις μόνο αυτούς κι όχι τις φθορές που η αλόγιστη χρήση προκαλεί.

«Σε έναν κόσμο, που ολοένα στενεύει», λοιπόν, πρέπει να αναζητηθεί ο άνθρωπος. Ο αναλλοτρίωτος. Ο άνθρωπος Άνθρωπος κι όχι αυτός που θυσιάζει, στον βωμό ενός δήθεν μοντερνισμού, την αυθυπαρξία του και εξαρτάται από το κινητό του, τα social media, την τηλεόραση, τα κάθε λογής εξαρτήματα... Που δεν ενθρονίζει στο υψηλότερο σημείο της καρδιάς του την ύλη... Που παλεύει να μη χάσει την ανθρωπιά του, όσο βάρβαρος κι αν τείνει να γίνεται ο κόσμος... Αυτό είναι το μέλλον που ονειρεύομαι!

Έργο του μαθητή Σαμπράκου Στυλιανού